

riant *lona*/*llona* de la *llauna* 'bassal'. Que avui conserva poca extensió en català però molta més en llengua d'oc: *lóna* a Albons, i noms de la partida de *Les Lloncs* vora els rentadors del poble, i de la Riera de *les Lloncs* entre això, el Baix Fluvià i la mar (1958; IGC full de Figueres); altrament només el poble de *Llonat* en el Rosselló.

Però és una forma que té molta més extensió en occità oriental: prov. rodanès *lono* (*TdF*, amb variant lld. *lòuno*): «li palunié de-long di *lono*, / de-long di clar li pescadou, / li journadié dóu terradou / ---», Mistral (*Nerto* VI, v. 340); «on appelle *loncs*, depuis Lyon jusqu'à la mer, les bras du Rhône où l'eau est dormante, ou encore les terrains bas dans lesquels l'eau est restée à la suite d'une inondation», nota de Paul Meyer a un text de c. 1400, de Bertran Boyssset, Baix Roine (*Rom.* XXI, 566-7) (cf. *Estan de la Lona* en el Pont de Crau; i Rayn. IV, 94): és a dir, exactament el sentit de l'emp. *llauna*. Podria ser una variant accentual cèltica *LÁGONA*, o bé un creuament de *LÁGONA* amb el conegut cèlt. *LOKU* 'estany' (*BzNfg*, N. S. VIII, 1973, 203); més aviat que els incerts postulats germànics (*Gamillscheg*, *Rom. Germ.* I, 380, 109) i les temeràries construccions cèltiques (*Hubschmid* en *FEW* XXI, 271, i d'altra banda *RFgn.* LXIV, 54; cf. *Rohlf*s, *Le Gc.*, § 419, p. 111) en què altres han pensat.

En conclusió, aquí no estem en terreny segur, però pel conjunt dels fets tenim la impressió que quan *llauna* i *lona* són termes topogràfics, hi ha un homònim d'origen pre-romà (probablement aff al cèlt. *LÁGINA*, potser *LÁGONA*) que ha vingut a barrejar-se amb el ll. *LAMĪNA* > **LABĪNA* 'fulla de metall'.

Un altre problema planteja la forma *llanda*, perfectament sinònima de *llauna*: principalment valenciana, i més o menys balear. La tenim ja en un inv. reial de 1275: «quatre miyes lunes d'aur ab esmalt, e tres *landetes* d'aur, planes, ab forats» (*Soldevila*, *Pere el Gran* III, 474); en la *Faula* del mallorquí Guillem Torroella, c. 1400: «las portas foren, ses duptar, / d'un fust neyre nomnat banús, / ab *landes* d'aur clavades sus» (v. 457); *AlcM* en dóna altres tres testimonis valencians del S. xv; «tapar lo forn que no-s desbrave ---; lo tapador o llosa o *llanda*: operculum: tabula lapidea vel *bractea*», *OPou* (*TbPu.*, 218); això ens ho explica Sanelo: «*llanda* de la boca del forn: puerta de la boca del horno» (II, 32) i *AlcM* localitza *llanda* «tampella o boca de ferro que clou la boca del forn» a la Ribera del Xúquer (§ 4); altrament C. Ros (1764, p. 138), Sanelo (I, 7v, 94r), Lamarca etc. coincideixen a donar «*llanda*: hoja de lata»; i Renat el posa com a parió val. del cat. comú *llauna* («El Camí», 14-iv-1934).

Avui l'anoto com a usat en general a tot el país: notícies de Barnils (*Die Ma. von Alacant*), Griera (*BDC* XX, 251, 258); «la Caseta la *Llandas*» a Dénia (1962); *Motor de la Llanda*, nom d'una sènia, a Nules, perquè era molt sorollós; «allà hi ha una canal de *llanda* per on passa el riu» a Lluçena (1961); «geladora o sia vas de suro, *llanda* o altra matèria ---» defineix en el Maes-

trat la *garapinyera*, GaGirona (*Voc. Maestr.*, s. v. g-), i així segueix encara en el Matarranya (*llanda*: *llauna*, Pena-roja, *BDC* IX, 71), Calaceit (*DAG*). Ja no estem tan segurs que doni forma exacta *JAmades* a Gandesa «*llanta*: *llauna* usada per a la coccio de certs menjars» (*Excursions* II, 289).

Que sigui forma antiga del mallorquí no en tenim dades directes ni formals, però n'hi concorren unes quantes diverses: l'ús per part de Torroella, el fet que en un doc. mall. de 1626 *llàntia* aparegui alterat en *llàndia*; i l'ús de *llanda* reemplaçant⁵ el gallicisme *jante*, *llanta*, en la forma mall. i menorquina *llanda* (*DAG*, *AlcM*, *DFgra.*: «pessa de ferro per lo redó de la roda»); de la definició del *Damen.* sembla deduir-se que, ultra el valor total, *llandes* s'havia usat també per a cada una de les plaques que cobrien les *pinas*, o sigui les peces de fusta que integraven la roda antiga («qualquiera de las piezas de hierro con que se guarnecen las pinas de los carros».)⁶

Del valencià va passar el mot al castellà de l'extrem Sudest: murcià *llanda* García Soriano, *Voc. Dial. Mu.*; Albacete *llanda* f. «lámina de lata donde se colocan los bizcochos para meterlos en el horno» (*Zamora* V., *RFE* XXVII, 235). No sembla, en canvi, que el mot hagi estat occità: el PSW cita *landa* en un doc. de Carcassona, on em sembla ser el fr. *jante* de la roda, i en un passatge de Peire Cardenal on crec que és 'terra, tros de país' (veg. *LANDA*) i no pas el que entén Levy.

Llanda com a variant de *llauna* *LAMINA*, potser es podria concebre com a resultat d'una diferenciació de *lamna* > *lamda*, -*nda*: tal com ens expliquem *colonda*, *corondell*, partint d'un tractament mig-savi de *COLUMNA*, o l'it.-cast. *andar* de *AMNARE* (*AMBULARE*); o les variants cast. més rares *legunde* per *legumne* 'llegum' i *escanda* (*LleuresC*, 262, 15); i tal com en el calabr. *landa* = sic. *landa* *LAMINA* (Lübke i Schuchardt, *ZRPb.* XXXV, 88). Però jo més aviat m'inclinaria a veure-hi el resultat d'una alteració del mossarabisme *labna* (veg. supra) per contaminació del cat. *LLATA* 'vara de ferro': d'aquí una forma morisca *latna* o *ladna*, que no podent sofrir assimilació en **lanna*, sota l'imperi persistent de *llata* de la llengua predominant, acabà per cedir a la transposició *llanda* que el reduís a un grup fonètic usual en català.

De *lamina* per via culta resultà *làmina* cat. [1695, *Lacav.*: «la planxa de metall en què s'esculpeix alguna figura o dibuix; la planxa d'aram o altre metall en què s'pinta alguna figura», *Belv.*]; *lamineta* (*Belv.*); *laminar*, *laminador*, *laminatge* o *laminat*, *laminós*. Variant afrancesada *lama*. *Lamella*, del ll. *lamella* diminutiu de *lamina*; *lamellat*, *lamellar*; i els compostos savis en *lamelli*.

DERIV.: *Llaunar*, teixits, *BDC* IV, 14; *llaunar* (1410, *AlcM*; 1430, *DAG*). En la variant valenciana: «un cofre vermell *landat*, dins lo qual fon trobada roba de un scuder de casa», inv. d'Ausiàs Marc, a. 1459 (*BSCC* XVI, 136, de nou 137). A aquest verb i els seus derivats deuen correspondre les quatre rimes registrades per Aversó: *llauna*, *enllauna*, *desllauna*, *desenllaun-*